
UDC 6571

JEL classification: M41

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.065>

Володимир ОКРЕНЕЦЬ,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет,
вул. Львівська, 11а, м. Тернопіль, 46009, Україна,
e-mail: vovanix1996@gmail.com
ORDIC ID: <https://orcid.org/0000-0002-8383-8049>

ТРАКТУВАННЯ ПРИБУТКУ В ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПІДПРИЄМСТВ

Окренець В. Тракткування прибутку в обліково-інформаційному забезпеченні підприємств. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 3. С. 65–77. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.065>

Okrenets, V. (2022). Traktuvannia prybutku voblikovo-informatsiinomu zabezpechenni pidpriumstv [Profit interpretation in the accounting and information support of enterprises]. *Visnyk ekonomiky – Herald of Economics*, 3, 65–77. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.065>

Анотація

Вступ. У науковій економічній літературі та у вітчизняній законодавчо-нормативній базі використовуються різні підходи до визначення поняття «прибуток». Це створює певні труднощі для управлінського персоналу у розумінні цього терміна та його застосування в обліково-інформаційній практиці для прийняття ефективних управлінських рішень щодо формування та розподілу фінансових результатів.

Метою дослідження є аналіз відомих визначень поняття «прибуток» та узгодженого його використання у нормативно-правових положеннях бухгалтерського обліку та в процесі розкриття звітної інформації.

Методи. Для досягнення згаданої вище мети використано такі методи, як аналогія, порівняння, конкретизація та абстрагування, аналіз та синтез, класифікація та групування, структурно-логічний та табличний методи. Інформаційну базу дослідження становлять праці українських та зарубіжних науковців, вітчизняне законодавство, а також власний досвід та спостереження.

Результати. Проаналізовано основні теорії прибутку та надано власне бачення його особливостей. Зіставлено визначення поняття «прибуток» вітчизняних науковців щодо охоплення характерних для нього властивостей: джерел формування, напрямів використання, формул розрахунку. Надано власне визначення

© Володимир Окренець, 2022.

поняттю «прибуток». Запропоновано розширити інформацію щодо прибутку у звітності підприємства, а замість терміна «чистий прибуток» використовувати «прибуток до розподілу».

Перспективи. Подальші дослідження мають бути спрямовані на узгодження термінології щодо фінансових результатів з урахуванням класичних економічних теорій, сучасних наукових розробок та практики визначення прибутку за даними бухгалтерського обліку і звітності з метою найбільш повного задоволення інформаційних потреб різних користувачів.

Ключові слова: прибуток, теорія прибутку, формування та напрями використання прибутку, облік, облікова інформація.

Формули: 0, **рис.:** 0, **табл.:** 3, **бібл.:** 18.

Volodymyr OKRENETS,

graduate student of the Department of Accounting and Taxation,

West Ukrainian National University,

St. Lvivska, 11a, Ternopil, 46009, Ukraine,

e-mail: vovanix1996@gmail.com

ORDIC ID: <https://orcid.org/0000-0002-8383-8049>

PROFIT INTERPRETATION IN THE ACCOUNTING AND INFORMATION SUPPORT OF ENTERPRISES

Abstract

Introduction. Both the national legislative and regulatory framework and the scientific economic literature employ different definitions of “profit”. That’s causes some problems for management in understanding this term and looking for ways to use it in accounting and information practice for making effective management decisions regarding the formation and distribution of financial results.

The analysis of the concept “profit” in existing definitions by scientists and its agreed upon usage with accounting regulators for compiling reports information is the target of the research in the article.

Methods. The methods of analogy, comparison, concretization and abstraction, analysis and synthesis, classification and grouping, structural-logical and tabular were used here.

The work of Ukrainian and foreign scientists, domestic legislation, as well as our own experience and observations are used as an information base for research.

The results. The main theories of profit are analyzed, and a personal view of their features is provided. The definition of the concept of “profit” by domestic scientists is compared in terms of its characteristic properties: sources of formation, directions of usage, and calculation formulas. I gave my own definition of the concept of “profit”. Also, I propose to expand the term “net profit” to include “profit for distribution”.

Prospects. Further research should be aimed at harmonizing the terminology regarding financial results, taking into account classical economic theories, modern scientific developments, and the current practice of determining profit based on accounting and reporting data in order to most fully satisfy the information needs of various users.

Keywords: *profit, theory of profit, profit's formation and directions of use, accounting, accounting information.*

Formulas: 0, fig.: 0, table: 3, bibl.: 18.

JEL classification: M41.

Актуальність теми. Отримання прибутку – це основна ціль діяльності будь-якого підприємства. Безумовно, важливі й інші функціональні завдання та спроможності фірми: створення необхідних для суспільства благ, надання можливостей для розвитку та роботи працівників, формування бранда, здійснення благодійної діяльності тощо. Однак сам факт неотримання суб'єктом господарювання позитивного кінцевого результату діяльності, а отже, й недостатності фінансових ресурсів для вирішення тактичних та стратегічних завдань діяльності ставить під питання доцільність його функціонування в ринкових умовах загалом з огляду на затрачені у минулому та потенційно доступні у майбутньому матеріальні, часові та інші ресурси власника.

Для своєчасного реагування на пов'язані з цим зовнішні та внутрішні виклики потрібна своєчасна, точна та релевантна інформація щодо формування та використання прибутку. Основними джерелами таких даних є управлінський та бухгалтерський облік. Перший важливий для внутрішніх користувачів, що займаються пошуком оптимальних шляхів отримання максимального прибутку та подальшого його ефективного розподілу. Натомість бухгалтерський облік більшою мірою служить джерелом інформації для зовнішніх користувачів, що також зацікавлені розмірами доходів та витрат підприємства. Насамперед це державні податкові органи, інвестори та кредитори. Хоча зазначені види обліку вирішують різні завдання, однак у частині управління прибутком та результатами діяльності загалом вони так чи інакше є носіями інформації для прийняття рішень внутрішніми і зовнішніми користувачами.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідженнями питань формування та використання прибутку займалися такі відомі вчені, як В. Петті, А. Маршал, Й. Шумпетер, Ф. Найт, К. Макконел, К. Монро, Н. Сеніор та ін. Також вагомий внесок здійснили українські науковці: В. Г. Андрійчук, І. О. Бланк, Н. В. Герасимчук, Г. Г. Кірейцев, О. О. Гетьман, В. М. Шаповал, О. Р. Кривицька, І. Ю. Матюшенко, С. В. Мочерний, О. В. Павелко та ін.

Мета дослідження – проаналізувати відмінності визначення поняття «прибуток» у нормативних документах, їх узгодження з підходами до формування та використання прибутку у працях вітчизняних та іноземних вчених.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прибуток як одна з найбільш основних економічних категорій, важливий об'єкт облікової науки виконує певні функції.

Через облікову інформацію щодо прибутку виявляється така його якість, як мірило ефективності діяльності підприємства. Такі показники, як рентабельність активів, реалізованої продукції, власного та інвестованого капіталу, рентабельність операційної, звичайної та інвестиційної діяльності зіставляються з аналогічними даними конкурентів, галузей та ринків для оцінювання раціональності використання ресурсів та конкурентоспроможності.

Згідно з розподільчою функцією прибуток є економічним інструментом перерозподілу ресурсів між різними суб'єктами господарювання, галузями, національними та наднаціональними економіками. У такому разі не варто обмежуватись тільки матеріальними благами. Наприклад, стійке фінансове становище підприємства дає йому змогу стабільно виплачувати заробітну плату, утримувати наявних та приваблювати потенційних працівників. Варто зазначити, що прибуток – це джерело формування бюджетів підприємств та держави загалом.

Функція стимулювання прибутку проявляється у двох аспектах. Власники підприємства частину прибутку використовують для власних потреб, відповідно зацікавлені в максимізації величини грошового потоку, що досягається за рахунок задоволення потреб якомога більшої кількості споживачів або створення продукту високої якості. Працівники підприємства, у разі наявності у них стійкої прив'язаності до фірми, високої корпоративної культури та інколи навіть участі у розподілі прибутку, зацікавлені у продовженні та розвитку фірми для отримання цих та інших вигод.

Для суспільства загалом важлива соціальна функція прибутку. Якщо управлінський персонал приймає рішення використовувати частину прибутку на соціальні заходи, то ставить на чільне місце певні моральні принципи, а не суто бажання заробити або хоча би повернути вкладені у підприємство кошти у майбутньому.

У рамках компенсаційної теорії прибуток розглядається більшою мірою як наслідок діяльності підприємця, натомість функціональна охоплює питання взаємодії із зовнішнім ринком, а психологічна – внутрішньої роботи підприємця із самим собою. Якщо в трудовій теорії акцентується увага на праці як факторі отримання прибутку, то факторіальна охоплює й інші чинники, що впливають на виробництво.

Загалом від того, як трактується прибуток підприємства, залежить стратегія суб'єктів господарювання щодо подальшої економічної діяльності. Відсутність чіткого визначення прибутку в сучасній літературі та наявність альтернативних варіантів зумовлює виникнення проблем під час прийняття управлінських та інвестиційних рішень. Багато з них ще не вирішені й потребують всебічного визначення, узагальнення, розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо їх вирішення.

Єдиного підходу до трактування поняття прибутку немає як у наукових працях вітчизняних, так й в іноземних вчених. Це, зокрема, чітко простежується в основних теоріях прибутку, що систематизовані у табл. 1. Такі підходи не суперечать один іншому, а скоріше доповнюють та дають ширше розуміння сутності терміну.

Таблиця 1

Основні підходи до трактування прибутку за різними теоріями

Теорія	Прихильники	Стисла характеристика	Особливість
Компенсаційна	Ф. Найт [1]	Прибуток – плата підприємцю за ризик, інвестований капітал, здійснення організаційно-економічних функцій	Підприємець вибирає серед численних варіантів діяльності напрям роботи, вкладає свої ресурси заради можливості отримання прибутку

Функціональна	Й. Шумпетер [2], Р. Кемпбелл К. Макконел	Прибуток – результат недосконалості ринку, слабкості конкуренції і можливості підприємств отримувати монопольні переваги, зокрема за рахунок впровадження інновацій	Монопольні переваги підприємницької діяльності в сучасних умовах можуть отримуватись не тільки за рахунок інновацій, а й прямого або опосередкованого впливу великих підприємців на політичне керівництво країни
Факторна	В. С. Джевонс [3], К. Менгер Ф. Візер.	Прибуток – результат взаємодії одного (капіталу або підприємництва), кількох (капіталу, праці, землі) або усіх виробничих факторів	Охоплює суто виробничі фактори, однак не враховує впливу таких зовнішніх як ціна, попит, катаклізми, конкуренція тощо
Трудова	К. Маркс [4], Ф. Енгельс	Прибуток – перетворена форма додаткової вартості, що створюється шляхом вирахування з продукту праці робітників на користь підприємця (неоплачена праця найманих працівників)	Концентрується увага виключно на праці робітників як джерелі отримання прибутку, однак не враховує інші внутрішні та зовнішні фактори
Психологічна	Н. Сеніор [5]	Підприємці заради прибутку утримуються від повсякденного використання коштів на особисте споживання	Одного лише рішення вести бізнес без практичних навичок може бути не достатньо для отримання прибутку

У праці «Ризик, невизначеність та прибуток» Ф. Найт розглядає прибуток як винагороду за «тягар невизначеності» діяльності підприємця. Вчений поділяє ризик на два види: обчислювальний (такий ризик розраховується та від нього можна застрахуватись) та непередбачуваний (необчислювальний, підприємець самостійно ухвалює управлінські рішення та ризикує). Прибутки або збитки за Найтом – це перемоги чи поразки в грі, результат якої важко передбачити; винагороди або втрати за роботу з ризиками в умовах невизначеності [1].

Й. Шумпетер у праці «Теорія економічного розвитку» визначає прибуток як дохід від нововведень, які є особливим постійним фактором виробництва, оскільки завдяки більш раціональним підходам до використання ресурсів відбувається мінімізація витрат на виготовлення продукції. Науковець наголошує, що прибуток – це «вартісний вираз того, що створює або впроваджує підприємець, подібно до того, як заробітна плата – вартісне вираження того, що створює робітник». Натомість прибуток власника бізнесу – це надлишок над всіма зобов'язаннями підприємства » [2].

Надалі згадані вище класичні теорії, а також ринкова ситуація та власний досвід науковців стали основою формування й інших підходів до трактування поняття «прибуток». Зокрема, у працях П. Самуельсона прибуток розглядається, як:

– відсоток, заробітна плата та рента, тобто дохід від виробничих факторів;

- плата за діяльність в умовах невизначеності;
- наслідок монополістичного становища на ринку;
- нестабільний та тимчасовий дохід, що є наслідком технічних інновацій;
- надмірно отриманий дохід, який розраховується та оподатковується;
- винагорода за підприємницьку діяльність.

Джерелом прибутку, згідно з Самуельсоном, є дохід від факторів виробництва. Науковець виступав прибічником психологічної теорії прибутку і вважав, що прибуток є винагородою власнику за утримання та ведення бізнесу, очікування вигоди та можливі ризики [6].

Кожен із наведених вище підходів охоплює певні сторони, що характеризують прибуток як економічну категорію, більш повно розкривають його сутність та функції.

Певний вклад у дослідження цього терміна внесли й українські науковці. У табл. 2 зібрано поширені визначення поняття «прибуток», що сформували вітчизняні науковці. З метою аналізу та порівняння, кожне із трактувань автором проаналізовано відповідно до наявності у терміні таких складових: джерела формування, порядок здійснення розрахунку та напрямків використання.

Таблиця 2

Аналіз найвідоміших трактувань поняття «прибуток» українськими науковцями

Науковець	Трактування сутності поняття «прибуток»	Джерела Формування	Формула розрахунку	Напрямки використання
1	2	3	4	5
Андрійчук В. Г. [7]	Прибуток у загальному економічному розумінні – це додана вартість, що створюється в процесі виробництва, або іншими словами – вартість, створена в процесі підприємницької діяльності понад вартість виробничо спожитих ресурсів і робочої сили	+	+	-
Бойчик І. М. [8]	Прибуток є виробничою категорією, що характеризує відносини, які складаються в процесі суспільного виробництва	-	-	-
Бланк І. О. [9]	Прибуток є вираженням у грошовій формі чистим доходом підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, і становить різницю між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності	+	+	-
Гетьман О. О., Шаповал В. М. [10]	Прибуток становить різницю між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції	+	+	-

1	2	3	4	5
Данилюк М.О. [11]	Прибуток – частина вартості додаткового продукту, виражена в грошах; частина чистого доходу; грошовий вираз вартості реалізованого чистого доходу, основна форма грошових накопичень	+	-	-
Кривицька О. Р. [12]	Прибуток – кінцевий результат, який створює підприємству фінансові ресурси, що необхідні для розширення його діяльності, необхідні для формування його сталості і конкурентоспроможності на ринку товарів і послуг	-	-	+
Морщенок Т. С., Задорожня В. О. [13]	Прибуток – це кінцевий результат діяльності підприємства, виражений у грошовій формі, що визначається як різниця між чистим доходом підприємства та його витратами та характеризує винагороду підприємця за ризик здійснення підприємницької діяльності	-	+	-
Мочерний С. В. [14]	Прибуток – це перетворена форма додаткового продукту й додаткової вартості, яка виражає відносини між власниками засобів виробництва і найманими працівниками щодо його створення і привласнення	+	-	+
Огіччук М. Ф., Бєлєнкова М. І. [15]	Прибуток – основний економічний показник, що всебічно характеризує фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання, і є джерелом поповнення оборотних активів, капітальних інвестицій та збільшення власного капіталу	-	-	+
Олійник І. О. [16]	Прибуток є не лише результатом успішної діяльності, в контексті підприємництва він виступає як фактор організації виробництва	-	-	+
Поддєрьогін А. М. [17]	Прибуток – це частина заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу	+	-	+
Шафорост Я. П. [18]	Прибуток – головна мета підприємницької діяльності, основний механізм захисту підприємства від загрози банкрутства, база економічного розвитку держави та основне джерело задоволення соціальних потреб суспільства	+	-	-

Згідно з табл. 2, вітчизняні автори застосовують різні визначення прибутку як економічної категорії. Одні пов'язують його з джерелами утворення, інші наголошують про напрями використання, ще інші у визначенні надають формулу розрахунку прибутку. Окремі науковці пов'язують прибуток з відносинами в процесі здійснення виробничої діяльності, з фактором мінімізації ризиків, розширення виробничих потужностей, недопущення банкрутства. Проте немає жодного трактування поняття, яке би охоплювало усі ці фактори. Це вказує на те, що кожен науковець виокремлює ті аспекти терміна, які, на його думку, першочергово важливі, нехтуючи натомість

іншими. З огляду на це, є потреба запропонувати власне визначення, яке найповніше охоплювало би зазначені вище складові.

На нашу думку, прибуток з позиції облікової науки – це результат діяльності підприємства як позитивна різниця між доходами та витратами, може бути виражений у формі грошових коштів, запасів, інших нематеріальних та матеріальних засобів, інших джерел, що із реалістичною ймовірністю у майбутньому принесуть економічні вигоди, використовується після оподаткування власниками як для задоволення особистих потреб, так і для вирішення оперативних, тактичних та стратегічних завдань фірми, вибір яких здійснюється на основі облікової інформації.

Як і в наукових колах, так і в законодавстві немає єдиного визначення поняття «прибуток». Нормативні документи надають різні його трактування відповідно до регульованих цими документами питань: господарська діяльність, бухгалтерський облік, оподаткування чи інше.

Основні регламентовані визначення прибутку зібрані у табл. 3.

Господарський кодекс України трактує прибуток як різницю між валовими доходами і валовими витратами разом з амортизацією, що більше пов'язане зі старою системою оподаткування прибутку, яка була чинна до ухвалення Податкового кодексу України.

Таблиця 3

Визначення прибутку у законодавчих і нормативних актах України

Джерело	Визначення
Господарський кодекс	Прибуток (дохід) суб'єкта господарювання є показником фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань [19]
Податковий кодекс України	Прибуток, отриманий як на території України, так і в результаті діяльності на іноземних ринках. При цьому для обрахування показника враховуються не лише вимоги НП(С)БО чи М(С)БО, а й прописані у даному кодексі податкові різниці.
НП(С)БО 1	Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.
МСБО 1	Прибуток – зміна у власному капіталі впродовж періоду в результаті операцій та інших подій, за винятком операцій із власниками, якщо останні діють відповідно до прав та обов'язків власників. Прибуток або збиток – загальний дохід за вирахуванням витрат, за винятком компонентів іншого сукупного прибутку (переоцінка основних засобів та нематеріальних активів, актуарні прибутки та збитки, прибутки та збитки від перетворення фін. звітності іноземних підприємств, переоцінка вкладень у власний капітал підприємства, прибуток та збиток від хеджування, результати переоцінки особливих зобов'язань).
НП(С)БО 17	Обліковий прибуток – вартісне вираження фінансового результату до оподаткування відповідно до даних бухгалтерського обліку, яке подається у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) за звітний період. Податковий прибуток – фінансовий результат діяльності підприємства відповідно до вимог податкового законодавства (Податкового кодексу України).

<p>Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності</p>	<p>Валовий прибуток – різниця між чистим доходом від реалізації і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).</p> <p>Прибуток від операційної діяльності – показник, який отримують як суму фінансового результату від реалізації та доходу від іншої операційної діяльності за мінусом інших операційних витрат.</p> <p>Прибуток від впливу інфляції на монетарні статті – сума прибутку від впливу інфляції на монетарні статті, що визначається відповідно до НП(С)БО 22 «Вплив інфляції».</p> <p>Прибуток до оподаткування – позитивний підсумок різниці між доходами та витратами від операційної, фінансової та іншої діяльності.</p> <p>Прибуток від припиненої діяльності після оподаткування – прибуток від припиненої діяльності після оподаткування та /або прибуток від переоцінки необоротних активів та груп вибуття, що утворюють припинену діяльність і оцінюються за чистою вартістю реалізації.</p> <p>Чистий прибуток – позитивний фінансовий результат діяльності підприємства за вирахуванням податку на прибуток.</p>
---	---

Визначення податкового прибутку у НП(С)БО 17 «Податок на прибуток» фактично є прямим посиланням на норми Податкового кодексу України (ПКУ), у якому детально розписано більшість можливих каналів отримання підприємством прибутку.

Найбільш лаконічне і просте визначення дається у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Натомість для МСБО 1 «Подання фінансової звітності» характерним є практичніший підхід із розрахунковими прикладами, визначенням потенційних джерел походження чи формування прибутку.

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності визначають декілька різновидів прибутку, перш за все для облікових потреб, натомість ПКУ визначає прибуток через базу оподаткування для потреб поповнення бюджету. Аналогічно до цього документа формується звітна інформація щодо прибутків у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід). У ньому подається інформація щодо прибутку такого змісту:

- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – доходи від реалізації, зменшені на суму непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного податку), інших вирахувань з доходу;

- валовий прибуток (збитки) – чистий дохід від реалізації за мінусом собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);

- фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток або збитки) – валовий прибуток, збільшений на суму інших операційних доходів і зменшений на величину адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат;

- фінансовий результат до оподаткування (прибуток або збитки) – результат від операційної діяльності, збільшений на величину доходу від участі в капіталі, інших фінансових доходів та інших доходів і зменшений на суму фінансових витрат, витрат від участі в капіталі, інших витрат;

- чистий фінансовий результат (прибуток або збитки) – це фінансовий результат до оподаткування, зменшений на величину податку на прибуток, обчисленого за правилами НП(С)БО 17, а також скоригований на прибуток (збитки) від припинення

діяльності після оподаткування за НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність».

У цьому звіті подається хронологія формування прибутку підприємства: від очищеного (без непрямих податків) доходу від реалізації і аж до остаточної величини прибутку (збитків), що залишається у розпорядженні власників фірми. Оцінивши цю хронологію, можна зауважити, що у ній недостатньо повно представлені результати інших видів діяльності: фінансової та інвестиційної. Статті доходів і витрат не мають кінцевого узагальнення, а замість результатів інвестиційної діяльності даються статті «Інші доходи» та «Інші витрати».

На наш погляд, з огляду на важливість показника прибутку результати діяльності за відомою формулою (доходи – витрати = результат) мають у звітності подаватися за кожним видом діяльності та загалом за підприємством. Вважаємо, що не зовсім коректним є поняття чистого прибутку. Термін «чистий прибуток» має більш ретроспективний характер, оскільки для його отримання від усіх доходів підприємства віднімаються всі витрати, у т. ч. податки. Хоча з облікової точки зору він логічний, однак з точки зору управління, насамперед для власників та інвесторів, важливіша саме остаточна сума прибутку у їхньому розпорядженні, її розподіл та подальше використання прибутку. Тому згідно з перспективним підходом, більш раціонально замість «чистого фінансового результату: прибутку, збитків» надавати кінцеві показники як «чистий фінансовий результат: прибуток до розподілу, збитки до списання».

Висновки та перспективи подальших досліджень. З огляду на проведене дослідження, у наукових колах та законодавстві немає єдиного та універсального підходу до трактування терміна «прибуток». Тому у статті надано визначення, що охоплює джерела формування, розрахункову частину та напрями розподілу. Також запропоновано замінити термін «чистий прибуток» на «прибуток до розподілу» у Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності.

Результати досліджень можуть бути використані для:

– уніфікації поняття «прибуток» та змін до методики обліку в нормативно-правових документах;

– однозначного розуміння та використання у практичній діяльності та інформаційного забезпечення обліковим та управлінським персоналом;

– вдосконалення у подальших наукових дослідженнях з огляду на динамічний розвиток світової економіки, глобалізаційних процесів, інших сприятливих та несприятливих факторів ведення бізнесу.

З облікової точки зору, потрібно чітко та точно формувати інформацію про доходи, витрати, прибуток як головну мету створення та діяльності підприємства. Відповідно, перспективами подальших досліджень будуть надання пропозицій щодо удосконалення понятійного апарату для підвищення ефективності обліку, більш повного розкриття інформації про фінансові результати за запитами різних користувачів.

Література

1. Найт Ф. Х. Риск, неопределенность и прибыль. Москва : Дело, 2003. 359 с.

-
2. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу ; пер. з англ. В. Старка. Київ : Вид. дім «Києво-Моги́л. акад.», 2011. 242 с.
 3. Jevons, W. S. The Theory of Political Economy. London. Micmillan. 416 p., 1879.
 4. Marx, K. Das Kapital. Berlin/DDR. Dietz Verlag. 802, 1962.
 5. Мешко І. М. Історія економічних вчень: Основні течії західноєвропейської та американської економічної думки : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 175 с.
 6. Samuelson, P. A. Economics. 11th ed. New York. McGraw Hill Inc. 921, 1980.
 7. Андрійчук В. Г. Проблемні аспекти регулювання функціонування агропромислових компаній. Економіка АПК. 2014. № 2. С. 5–21.
 8. Бойчик І. М. Економіка підприємства : [навч. посібн. для вищ. навч. заклад.]. Київ : Атіка, 2004. 344 с.
 9. Бланк И. А. Управление прибылью. Київ : Ника-Центр, Эльга, 2007. 752 с.
 10. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
 11. Планування і контроль на підприємстві : навч. посіб. ; за ред. М. О. Данилюка. Львів : Магнолія 2006, 2017. 328 с.
 12. Кривицька, О. Р. Формування прибутку підприємства у ринкових умовах. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 3. С. 18–32.
 13. Морщенок Т. С., Задорожня В. О. Економічна сутність прибутку підприємства та його роль в умовах ринкової економіки. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2013. Т. 18. Вип. 4 (2). С. 172–175. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_4\(2\)_45](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_4(2)_45)
 14. Мочерний С. В. Економічний довідник ; за ред. Мочерного С. В. Ктів : Феміда, 1995. 368 с.
 15. Огійчук М. Ф., Беленкова М. І. Суть прибутку та підходи до методики його визначення. Економіка АПК. 1998. № 6. С. 31–45.
 16. Олійник І. Методичні підходи до визначення беззбиткового обсягу виробництва сільськогосподарської продукції. Економіка АПК. 2008. № 2. С. 61–64.
 17. Поддєрьогін А. М., Вівсяна І. В. Фінансовий менеджмент капіталу. Зб. наук. праць Ун-ту державної фіскальної служби України. 2018. № 1. С. 136–149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2018_1_12
 18. Шафорост Я. П. Сутність прибутку як економічної категорії: історичний аспект. Наукові праці НДФІ. 2011. Вип. 1. С. 155–163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2011_1_17

References

1. Knight, F. H. (2003). Risk, uncertainty and profit. M.: Delo. 359 p. [in English].
2. Shumpeter, Y. A. (2011). Teoriia ekonomichnoho rozvytku: Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnoho tsyклу; per. s angl. V. Starka. [The Theory of Economic Development by Joseph Alois Schumpeter; translated from English by V. Stark]. Kyiv: Vyd. dim «Kyievo-Mohyl. akad.» – View. house “Kyiv-Mohyl. Acad.”. 242 p. [in Ukrainian].

3. Jevons, W. S. (1879). *The Theory of Political Economy*. London: Macmillan. 416 p. [in English].
4. Marx, K. (1962). *Das Kapital*. Berlin/DDR. Dietz Verlag. 802 p. [in German].
5. Meshko, I. M. (1994). *Istoriia ekonomichnykh vchen: Osnovni techii zakhidnoievropeiskoi ta amerykanskoï ekonomichnoi dumky* [History of Economic Theory: The Main Currents of Western European and American Economic Thought]. navch. posib. - education manual. Kyiv: Vyshcha shk. 175 p. [in Ukrainian].
6. Samuelson, P. A. (1980). *Economics*. 11th ed. New York. McGraw Hill Inc. 921 p. [in English].
7. Andriichuk, V. H. (2014). *Problemni aspekty rehulivannia funktsionuvannia ahropromyslovykh kompanii* [Problematic aspects of the regulation of the functioning of agroindustrial companies]. *Ekonomika APK – Economy of the agroindustrial complex*, 2, 5-21 [in Ukrainian].
8. Boichyk, I. M. (2004). *Ekonomika pidpriemstva* [Enterprise Economics]: navch. posibn. dlia vyshch. navch. zaklad. – education manual for scientists education institution. Kyiv: Atika. 344 p. [in Ukrainian].
9. Blank, I. A. (2007). *Upravlinnia prybutkom* [Profit management]. Kyiv. Nyka-Tsentr, Elha. 752 p. [in Russian].
10. Hetman, O. O., Shapoval V. M. (2010). *Ekonomika pidpriemstva* [Enterprise Economics]: navch. posibn. – education manual. 2-nd edition. Kyiv. Tsentr uchbovoi literatury. 488 p. [in Ukrainian].
11. Danyliuk, M. O. (2017). *Planuvannia i kontrol na pidpriemstvi* [The planning and control of business processes in the company]: navch. posib. – education manual. Lviv. «Mahnoliia 2006». 328 p. [in Ukrainian].
12. Kryvytska, O. R. (2010). *Formuvannia prybutku pidpriemstva u rynkovykh umovakh*. [Formation of enterprise profits in market conditions]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of the economy*, 3, 18-32 [in Ukrainian].
13. Morshchenok, T. S., Zadorozhnia, V. O. (2013). *Ekonomichna sutnist prybutku pidpriemstva ta yoho rol v umovakh rynkovoï ekonomiky* [The economic essence of corporate profit and its role in a market economy]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Odessa National University Herald. Series: Economic Sciences*. T. 18. № 4 (2), 172-175 Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_4\(2\)__45](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_4(2)__45) [in Ukrainian].
14. Mochernyi, S. V. (1995). *Ekonomichniy dovidnyk* [Economic Handbook]. Kyiv: Femida. 368 p. [in Ukrainian].
15. Ohiichuk, M. F., Bielienkova M. I. (1998). *Sut prybutku ta pidkhody do metodyky yoho vyznachennia* [The essence of profit and approaches to the methodology of its determination]. *Ekonomika APK – Economy of the agroindustrial complex*, 6, 31-45 [in Ukrainian].
16. Oliinyk, I. (2008). *Metodychni pidkhody do vyznachennia bezzbytkovoho obsiahu vyrobnytstva silskohospodarskoï produktsii* [Methodological approaches to determining the breakeven volume of agricultural production]. *Ekonomika APK - Economy of the agroindustrial complex*, 2, 61-64 [in Ukrainian].

-
17. Poddierohin, A. M., Vivsiana, I. A. (2018). Finansovyi menedzhment kapitalu [Financial management of the capital]. *Zb. nauk. prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific works of the university of the state fiscal service of Ukraine*, 1, 136-149. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2018_1_12 [in Ukrainian].
 18. Shaforost, Ya. P. (2011). Sutnist prybutku yak ekonomichnoi katehorii: istorychnyi aspekt [The essence of profit as an economic category: the historical aspect]. *Naukovi pratsi NDFI – Scientific works of the FIRI*, 1, 155-163. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2011_1_17 [in Ukrainian].

Статтю отримано 11 серпня 2022 р.
Article received August 11, 2022.